

Den siste dinosaurien

Sluta motarbeta stenimporten!
Fokusera i stället på specialisering och produktutveckling.
Stennestorn Christer Kjellén uppmanar svenska producenter
att tänka italienskt.

TEXT **PETER WILLEBRAND** FOTO **ANNA RUT FRIDHOLM**

Medan vi promenerar över Medborgarplatsen i Stockholm granskar Christer Kjellén granithällarnas sprickor utanför Söderhallarna.

– Förmodligen har tunga fordon kört här. Det var aldrig meningen från början.

Det är en yrkesmans utlåtande. Christer Kjellén kan summera ett arbetsliv i stenindustrins tjänst. Han "halkade in på ett bananskal" 1967. Stenindustrins forskningsinstitut sökte en tjänsteman och en ung byggnadsingenjör behövde ett jobb.

– Jag blev kvar och fortsatte på den smala vägen, säger han och skrattar.

Christer Kjellén gick från att vara tjänsteman till att bli vd, innan han i slutet av 90-talet blev stenkonsult i eget namn. Han är i dag en av tre besiktningsmän som Sveriges Stenindustriförbund rekommenderar. Uppdrag saknas inte, trots att två av dem har passerat pensionsåldern. Besiktningar och tvister varvas med projektering av sten.

– Vi är tre dinosaurier, eller snarare 2,5, en av oss jobbar bara med utemiljö. Det fanns inte några före oss och frågan är om vi får några efterträdare.

Återväxten bland stenkonsulter är i praktiken obefintlig.

– Vi saknar traditionen, i Europa finns massor med stenkonsulter. Här hemma utför många byggbesiktningsmän även besiktningar av stenjobb. En del av dem är väldigt duktiga på sten, men ingen är renodlad specialist.

Christer Kjellén försöker i samarbete med Sveriges Stenindustriförbund råda bot på bristen. Genom Föreningen Besiktningsmän för utemiljö, BEUM, ordnas kurser för gröna besiktningsmän i utemiljöer.

– Vi utbildar bland annat landskapsarkitekter och kommunanställda.

Behovet av stenkompetens borde rimligen matcha marknadens utveckling. Men när de har försökt hålla motsvarande kurser för byggsidan har intresset varit svalt.

– Tyvärr har vi ofta tvingats ställa in.

Under snart 50 år har Christer Kjellén på nära håll sett hur den svenska stenmarknaden globaliserats, industrialiserats och blivit mer kommersiell.

– Förr hade varje kommun ett stenhuggeri, inriktat på service, gravvårdar och liknande. Nu har byggvaruhusen och stenhandlarna tagit över, i synnerhet i storstäderna. Natursten är trendigt. I dag vill alla ha köksbänkar i granit eller marmor.

Producentensidan har också genomgått stora strukturförändringar.

– Aktörerna är färre, men större. Det är inte samma hantverk längre.

När Christer Kjellén kom in i branschen byggdes många stadskärnor om i Sverige och sten användes flitigt till bland annat banker och kontorshus.

– Branschen upplevde en topp som gick tillbaka under 70- och 80-talen.

Natursten ansågs plötsligt exklusivt. Det rimmade illa med en modern bostadspolitik driven av statliga skattesubventioner.

– Arkitekterna vågade knappt fråga vad natursten kostade.

Men inställningen ändrades i början av 90-talet, när importen av billig sten från bland annat Kina och Indien tog fart. Hela

”Importen har aldrig tagit några marknadsandelar, den har ökat marknaden. Utemiljö och inredning, som kök och badrum, har ökat allra mest.”

marknaden för natursten gynnades, även svenska producenter, konstaterar Christer Kjellén:

– Importen har aldrig tagit några marknadsandelar, den har ökat marknaden. Utemiljö och inredning, som kök och badrum, har ökat allra mest.

Men en branschprofil som talar i positiva termer om kinesisk sten är inte okontroversiell. Christer Kjellén är medveten om att han sticker ut hakan.

– Det lät likadant när jag började i branschen, på 60-talet förfasade sig producenterna över importen från Italien och Portugal. Den som sålde italiensk sten bojkottades och fick inte sälja svensk sten, med resultatet att försäljningen av italiensk sten sköt i höjden. Det hade bara motsatt effekt.

I dag konkurrerar Italien inte längre med pris. I stället har produktionsmetoderna utvecklats. Man har specialiserat sig på lönsamma nischer och har fortsatt stor kapacitet. Mycket av den sten som importeras till Europa passerar i dag Italien eller bearbetas där.

Den svenska stenindustrin borde tänka mer som den italienska, anser Christer Kjellén.

– Min åsikt är att importen inte ska begränsas. I stället ska industrin koncentrera sig på vad man är bra på, specialisera sig. Inom vad har jag däremot ingen uppfattning om, tyvärr ligger även svensk stenindustri fortfarande efter teknikmässigt.

Dåliga arbetsförhållanden och miljöbelastningen vid långa transporter är annars vanliga argument mot importerad sten.

– Självklart ska sakargumenten råda, och en seriös importör ska alltid hålla sig till branschreglerna. Vi måste givetvis ställa samma krav på kvalitet som vi gör på den inhemska, säger Christer Kjellén.

Han sticker heller inte under stol med att importen även har gynnat honom.

– Jag har fått jobba mycket med kvalitetssäkring. I början trodde man att granit, oavsett var den kom ifrån, hade ungefär samma egenskaper som svensk. Men det visade sig snart att det var stora variationer.

Går allt överstyr den dag dinosauriernas tid är över?

– Byggindustrin när en dröm om att egenkontrollen ska bli så utvecklad att man slipper besiktningar på plats. Besiktningsmannen ska i stället sitta på kontor och bocka av genomförda egenkontroller. Men missar sker alltid. Förhoppningsvis har man förstått att kvalitetskontroll av sten är viktig. ■